

HET VERLEDEN, HET HEDEN EN DE TOEKOMST VAN HET KATHOLICISME
OPEN ACCESS VERBINDT IN VRIJHEID RELIGIEUS GOD EN MENS
DOGMATISCH EVOLUTIONAIR KATHOLICISME

Zonder wrok of afkeer zeggen momenteel velen dat zij van huis uit katholiek zijn. Zij behoren tot de grote groep van kerkverlaters. In het bijzonder voor hen dient het katholicisme eigentijds te worden aangepast door weloverwogen het traditionele katholieke logisch inconsistente monotheïsme destructief/constructief te vervangen door de logisch consistente humane religie. Hiermee ontstaan nieuwe eigentijds passende religieuze perspectieven.

Een religie is een poging te omschrijven waartoe de mens is. Daarbij speelt de theologie als de leer betreffende de omschrijving van God of van goddelijke eigenschappen een rol. Logisch consistent is vanwege telbaarheid van *één*¹ de mogelijkheid te kunnen zeggen dat *één en één twee* is. Het katholicisme is echter een monotheïsme volgens hetwelk (*één*)² God is. Daarbij is logisch niet consistent sprake van (*één*) als tel-, noch deelbaar. Dit is opmerkelijk. Terwijl logisch consistent *één* als telwoord meervoudig kan zijn ter vorming van een getal is dat met (*één*), sprekende over God, niet het geval. Dat moge als volgt worden toegelicht:

TEMPUS OMNIA REVELAT.³

Overweging bij een aankomst.

Op zaterdag 25 mei 2013 reden mijn echtgenote en ik per taxi met een koffer persoonlijke historische documenten voor de heemkundekring naar mijn geboortedorp Standdaarbuiten in West-Brabant. Wij werden ontvangen door de voorzitter Anton Koenraadt, leden van het bestuur en mijn onverwoestbare 84-jarige zuster Leen. De ontmoeting vond plaats in de oude dorpsmolen, die lang geleden fungeerde op door windkracht gedreven wieken. Dat was vóór mijn Standdaarbuitense tijd. Die geschiedenis van de molen is al beschreven.⁴ Reeds in de twintiger jaren van de vorige eeuw is met *destructieve creatie*, dat is *afbrekende opbouw* volgens Joseph Schumpeter (1863-1950), de molen conform eisen van de tijd heringericht. Terwijl vanwege een noodzakelijke concentratie zeven

¹Logisch consistent is *één* een telbaar telwoord.

²Logisch inconsistent is (*één*) een niet telbaar telwoord.

³In de loop van de tijd komt alles aan het licht.

⁴Joke Baart, Harry Broos en Harry Smits: *De windkorenmolen van Standdaarbuiten tussen 1530 en 1944 - Heemkundige kring* – 1992.

bakkerijbedrijfjes verdwenen, hebben de mensen van de heemkundekring, ijverig met eigen handen en met een gepaste trouw aan hun verleden,⁵ de molen omgevormd tot een fraai goed bezocht dorpsmonument. Zo is voor mij de ene zijde van de markt van Standdaarbuiten nu.

Na de bijeenkomst bracht Antoon ons, niet met een koets zoals vroeger, maar met een auto naar mijn zus. Vanaf het vertrekpunt zagen wij aan de andere zijde van de markt de, voor een dorp dat nimmer meer dan tweeduizend katholieken telde, immens grote dorpskerk. Zo toonde reeds in mijn jeugd het katholicisme vooralsnog niet onderkende tekenen van zelfoverschatting, Dat is nog steeds het geval. In katholieke optiek heeft de ontkerkelijking uitsluitend religieus destructieve betekenis. Daartoe zegt het katholicisme dat dogma's tijdloos onveranderlijk gelden. Geheel anders bracht de Engels/Amerikaanse wijsgeer A.N. Whitehead (1861-1947) naar voren dat elk dogma onvermijdelijk slechts geldt binnen een tijdelijk betekenisveld en aldus weliswaar tijdloos, maar niettemin is binnen de tijd. Dat is juist. Buiten de tijd is geen dogma. Daarom plaatst het katholicisme, dat het hiermee niet eens is, zichzelf buiten de realiteit. Dat is met de katholieke kerk van Standdaarbuiten helaas het geval. Zij is bij een definitieve sluiting op 29 juni 2013 te koop aangeboden,⁶ Zij zal door gebrek aan belangstellende kopers en een verder verval door een onnodige en onjuiste theologische visie wel worden afgebroken. Zo komt in mijn geboortedorp gaandeweg ambivalent alles aan het licht.

Bij mijn aankomst in Johanneshove vraag ik mij af of ook voor deze instelling in de loop van eeuwen sprake is van *destructieve creatie*, als *afbrekende opbouw*. Ik denk van wel.

C.J. (Kees) Rijnvos – nieuweling in Johanneshove. Een woongelegenheid, in het bijzonder voor senioren in Laren – N.H.

Ontstaan van het katholieke monotheïsme.

Nu gaat de aandacht uit naar de wijze waarop in de loop van de tijd, oftewel als een lange termijn aangelegenheid, het katholicisme goddelijk destructief-creatief aan de orde kwam. Inleidend gezegd kon dit geschieden met een uitoefening van macht of met het verwerven van gezag. Macht is de mogelijkheid voor Y om heersend en aldus eventueel tegen de wil van Z te beslissen over diens gedrag. Daarom kan het optreden van Y dwingend willekeurig zijn. Gezag heeft iemand als in vrijheid zijn/haar deskundigheid op een bepaald terrein allerwege positief wordt beoordeeld. Aldus wordt Rembrandt Harmenszoon van Rijn (1606 of 1607 tot 1669) beschouwd als een gezaghebbend kunstschilder. De betekenis van het onderscheid tussen macht en gezag voor de geloofsverkundiging blijkt concreet uit de rol van logische consistentie. De rol in kwestie komt nu aan de orde met het bespreken van drie fundamentele

⁵ Religieus trouw aan het verleden bevindt zich op een verheven plaats in de wand van de molen de beeltenis van de heilige Victor van Marseille (±290). Hij is de patroon van de molenaars.

⁶In het West-Brabantse kleigebied tussen de Mark en het Hollandse Diep staan momenteel zeven kerken leeg en te koop. Volgens een bericht in het dagblad De Stem van 16 juli 2014 heeft het College van B. en W. van de gemeente Moerdijk alsnog besloten de Johannes de Doperskerk te Standdaarbuiten op de lijst van gemeentelijke monumenten te plaatsen.

regels voor de logica. Bij geloofsverkondiging met macht behoeven zij niet te worden nageleefd. Bij verkondiging met gezag is dat wel het geval.

Het in acht nemen van de regels betekent dat de theologie deze regels als logisch consistent, oftewel als onderling niet tegenstrijdig, zal respecteren. De regels zijn dan vergelijkbaar met die, welke gelden voor het verkeer. Bij het ontwerp van een verkeersregeling gaat het niet om de bestemming van een fietstocht of een autorit. De vrijheid van de fietser en de chauffeur bij het kiezen van hun route blijft intact. Maar als tijdens hun rit een stoplicht op rood staat moeten zij wel wachten. Als zij dat niet doen kunnen er ongelukken gebeuren; dan komt het realiseren van de fietstocht en de autorit als doelstelling in gevaar. Het katholicisme verkeert in een vergelijkbare situatie.

Terwijl logisch consistent *één* als telwoord meervoudig kan zijn ter vorming van een getal is dat met (*één*), sprekende over God, niet het geval. Deze aangelegenheid noopt tot aandacht voor de eerste fundamentele regel van de logica. Af te leiden van *één* als een voor de mensen gegeven telwoord, bieden de regels mogelijkheden voor de vorming van zeker inzicht. Aldus luidt de eerste regel: *is*, zoals $1 + 1 = 2$ (antecedent) betekent *is niet*, omdat na de optelling kan worden vastgesteld $1 + 1 \neq n$ (consequentie) van een getal, anders dan 2. Hiermee blijkt: Er is een logische tijdsvolgorde, volgens welke tellen als het bevestigend vaststellen van een meervoud ($= 2$), een voorwaarde is voor het ontkennend accepteren van *is niet* ($\neq n$). Deze conditie is de eerste fundamentele regel van de logica. Door een laag ontwikkelingsniveau kon zij tijdens het polytheïsme nog vrijwel geen rol spelen. Bijgevolg kon *één* nog slechts beperkt als telwoord fungeren. Daarbij is het voor de religie noodzakelijk dat zij tevens voldoet aan de tweede fundamentele regel, volgens welke het niet mogelijk is een bepaalde aangelegenheid bij toetsing aan een en hetzelfde criterium simultaan als waar en onwaar te beschrijven. Deze regel is bekend als het beginsel van tegenspraak.⁷

Momenteel is $1 + 1 + 1 = ?$ met 3 te beantwoorden door de mogelijkheid om na elke eenheid vanwege de homogeniteit van nader te omschrijven goddelijk geachte fenomenen + te plaatsen en ? in te vullen ter berekening van het totaal. Dat was bij het polytheïsme niet het geval. Het was uitgesloten vooral vanwege onvergelijkbaarheid na elke god + te zetten. Daarom konden de goddelijk geachte fenomenen nog niet tellend getalsmatig worden aangeduid. Dat is alleszins begrijpelijk. In de polytheïstische optiek waren de goden eenheden

⁷ Het uitgesloten *etwas in Wahrheit zugleich zu bejahen und zu verneinen*. Aristoteles - *Philosophische Schriften* - 5 - *Metaphysik* - Hamburg 1995 - blz. 85.

die *als los zand aan elkaar hangen*.⁸ Dan kunnen de eenheden wel een hoop vormen, maar missen daarbij toch ieder verband. Zij waren dan ook als zandkorrelig veel en bijgevolg verstoken van macht.⁹ Zij konden wel worden beschouwd als bovenmenselijk, maar daarbij ontbrak toch iedere mogelijkheid voor een omschrijving van hetgeen, waartoe de mensen zijn. Het voorgaande was echter, conform *niets is blijvend zodat alles verandert*,¹⁰ tijdelijk. In overeenstemming hiermee loste het polytheïsme met destructieve creatie spoorloos op in de joods-christelijke religie. De geschiedschrijver spreekt dan ook terecht, met het negeren van onderscheiden dateringen, over *eine berechtigte Vermutung, daß sich erst durch das babylonische Exil (586-538) der israelitische Monotheismus, der echte, universale, entwickelt habe*.¹¹ Hierbij is met een historische analyse vastgesteld dat, gelet op het tussentijdse bestaan van het henotheïsme en de monolatrie, de overgang van het poly- naar het monotheïsme *keineswegs geradlinig* is verlopen.¹² Zij vond plaats met de correcte toevoeging *(T)ere is absolutely no known case of a monotheism which did not emerge in a people who normally admitted the existence of a multitude of gods*.¹³ Deze opmerking heeft tot strekking dat de overgang goeddeels evolutionair/creatief verliep. Dit kon destijds nog niet, maar heden wel worden aangetoond.

Vanuit het joods-christelijke monotheïsme is het katholicisme ontwikkeld. Hierbij is God omschreven met het telwoord (*één*) als een uitsluitend enkelvoudig en bijgevolg tel- noch deelbaar getal. Dit is bevestigd met de ontmoeting van Yahweh en Mozes bij de berg Sinaï. Daarbij deelde volgens het boek Exodus God (Yahweh) via Mozes de mensheid mee: *(Ik ben de Ene God over jou ... laat dat er niet bij jou wezen andere goden tegen mij in*. Dit was een

8 Plotinus - *Enneaden* - Baarn/Amsterdam 1954 - blz. 565-566..

9[□] Macht eist zo'n verband. Dat is met gezag ook het geval.

10[□] Stanton A. Coblenz - *Leven in verandering* – in *Sunrise* juli/augustus 1997.

11[□] Friedrich Thieberger - *Die Glaubensstufen des Judentums* - Stuttgart 1952 - blz. 14. Vanaf 745 v.Chr. ontwikkelde Assyrië zich tot een machtige staat, die onder andere in 721 v. Chr. inwoners van het noordelijke Kanaän deporteerde..

12[□] www.google.de – Michaela Banks. *Monotheismus. Henotheïsme is zeitlich begrenzte Verehrung einer Gottheit, die unter vielen ausgewählt wurde en monolatrie ist die langfristige Alleinverehrung eines Gottes neben anderen Gottheiten*.

13[□] www.sacred-texts-combib/cv/cv/pch21.htm.

aan de mensen gerichte instructie als een eis een monotheïstisch geloof in Yahweh namens Hem als een bijzonder thema te verkondigen. Hiermee blijkt dat Yahweh monotheïstisch evolutionair/creatief niet bescheiden is. Op generlei wijze duldt Hij dat buiten Hem door de mensen goden worden erkend. Met het accepteren van dit bevel werd in beginsel door Israel, en het christendom logisch inconsistent geaccepteerd dat (*één*) *God Is: (T)e religion of Israel is unique in demanding exclusive worship; only Yahweh is to be worshiped by Israel.*¹⁴

Logische inconsistentie en ethiek.

Als een verbijzondering van het voorgaande eist het katholicisme van zijn gelovigen te aanvaarden dat onveranderlijk tijdloos dogmatisch buiten de tijd (*één*) *God is*. Deze eis sluit aan op het weten dat tijdens het vertrek uit Egypte Yahweh was *depicted as a warrior and the greatest of all the gods.*¹⁵ Zo is van Hem gezegd dat Hij, verwickeld in een antagonistische strijd (jij of ik) met elke andere god op leven en dood, telkens de winnaar was. Aldus werd Hij destructief/creatief beschouwd als de onoverwinnelijke oorlogsgod en als de schepper van het monotheïsme. *Le seul moyen de prouver la supériorité d'un dieu ethnique sur un autre est la guerre.*¹⁶ De omschreven God, *als een man van oorlog wekt hij de strijdlust op,*¹⁷ verklaart dat het de hoogste religieuze plicht van de mensen is om op Zijn bevel het geloof in Hem te verkondigen met het voeren van oorlogen¹⁸ en andere vormen van geweld. Daarmee werd de omschrijving van *de (éne) almachtige God* ingeleid. Het was in aansluiting hierop slechts een kleine stap om Hem aan te duiden als de schepper van al het zicht- en onzichtbare en daarmee van het heelal. Op deze wijze ving het katholieke ontwerp van het monotheïsme aan met de formulering van (*één*) als een enkelvoudig tel- noch deelbaar onveranderlijk getal, waar niets bij of af kan.

(*Één*) met de omschreven strekking werd gepresenteerd als ideaal omdat, met de rechte lijn als de kortste afstand tussen twee punten als voorbeeld, zij niet kan worden verbeterd. De lijn kan slechts worden beschadigd. Dan werd (*één*) ... *is* genoteerd en, met creatief intact blijven van het ideale, voor ... *God* ingevuld. Daarna verplichtte het katholicisme zijn gelovigen tot

¹⁴Stanfort Encyclopedia of Philosophy – Monotheism..

¹⁵Thomas Cahill – *The Gifts of the Jews* – New York 1998 – blz.220

¹⁶Jean Soler - *L'invention du monotheïsme* – Paris 2002 –blz. 27

¹⁷N.B. - *Jesaja* - 42,13 - blz 584.

¹⁸Dit thema wordt hier niet verder behandeld.

dogmatische belijdenis van hun geloof *in deze (éne) ideale, met uitsluiting van meervoud,*¹⁹ *almachtige God*. Het is nodig bij deze gedragslijn te letten op de tijdvolgorde. Eerst wordt het dogma (*één*) ... *is* beschreven en dan voor God ingevuld. Deze wijze van werken is verantwoord met de uitspraak, volgens welke het katholieke dogma *signifies a religious truth established by Divine Revelation and defined by the Church.*²⁰ Aldus worden dogma's beschreven als uit de *Openbaring* blijkende gegevens. Zo wordt gezegd dat zij onveranderlijk tijdloos geldende goddelijke verklaringen zijn, die per definitie niets nieuws kunnen bevatten. De dogma's betreffen thema's die *weliswaar algemeen geloofd worden, echter om bepaalde redenen kennelijk niet goed tot hun recht komen*. Daarom wordt *niets aan de geopenbaarde waarheid toegevoegd. Getracht wordt met het dogma het geloofsgoed beter en duidelijker uiteen te zetten.*²¹ Op deze wijze en aldus katholiek dogmatisch werd omschreven dat (*één*) *almachtige God is*

De omschrijving is echter logisch inconsistent, want met *God is almighty* wordt enerzijds gezegd dat elk gebeuren uitsluitend met Zijn instemming mogelijk is. Geen blad van een boom kan bewegen zonder het goedvinden van *de (éne) God*. Maar anderzijds zijn de mensen in staat vrij te handelen en daarom kunnen zij zich anders te gedragen dan door deze *God is* voorgeschreven. De tegenstrijdigheid van *enerzijds* en *anderzijds* betekent dat sprake is van een logische inconsistentie. Met een uitbreiding van beiden blijkt dat er een verband bestaat tussen logica en ethiek. *Enerzijds* geldt zoals gezegd: *Ik ben de Heer, uw God. ...gij zult .. Mij alleen aanbidden* Deze verkondiging zal intact blijven. Op die wijze is en blijft *de (éne) almachtige God* voor het katholicisme het religieus ideale. Als consequentie hiervan is Hij *anderzijds* voor hen, die niet aanvaarden dat Hij *de (éne) almachtige God is*, hardvochtig negatief. Er gaat een barbaarse oproep van Hem uit om hen, die Hem niet aanvaarden als *de (éne) almachtige God*, van het leven te beroven: *Wie probeert je af te drijven van de weg waarop de Ene, je geboden heeft te gaan ... ombrengen zul je hem ... met stenen tot hij dood is*²²

¹⁹ Deze opvatting houdt geen stand, want het is mogelijk bijvoorbeeld met 2[*één God is*] tussen haakjes te plaatsen. Daarmee wordt gezegd dat twee maal *één God is*. Aldus is het katholieke monotheïsme logisch inconsistent.

²⁰ The Concise Oxford Dictionary of the Christian Church – Edited by E. A. Livingstone.

²¹ RKK – Dogma.

²² N.B. - *Deuteronomium* - 13, 6:11 - blz. 268 en 17,1:5 - blz. 272.

Het katholicisme als een totalitaire religie

Vooraf vanaf de elfde eeuw streefde het katholicisme naar mogelijkheden om over alle intimiteiten van zijn gelovigen (micro-perspectief) wereldwijd (macro-perspectief) te worden geïnformeerd. Voor het macro-perspectief vaardigde paus Gregorius VII (1073-1085) in 1075 een *Dictatus Papae* uit. Dit document bevat *zeven en twintig axiomatische stellingen* ter vestiging van *de absolute macht van de paus binnen ... en buiten de kerk*.²³ Daarna werd door het Vierde Concilie van Lateranen als micro-perspectief besloten: *Iedere gelovige van beide geslachten ... moet tenminste één maal per jaar al zijn zonden biechten ... (a)nders moet hij, tijdens zijn leven worden afgehouden om de kerk te betreden en moet hij bij zijn sterven de christelijke begrafenis ontberen*.²⁴ Zo zou met het uitvoeren van de biechtplicht de kerk over alle bijzonderheden van de mensen (persoonlijke intimiteiten) geïnformeerd worden met de mogelijkheid deze informatie onbegrensd (wereldwijd) ethisch te reguleren. Bijgevolg kon de autoritaire *vox Dei* onbegrensd bevel geven tot het uitvoeren van de biechtplicht. Hiermee komt de reeds gesignaleerde logisch inconsistente relatie tussen *God is almachtig* en de vrijheid van de mensen opnieuw, gaandeweg verscherpt, binnen het gezichtsveld.

De verhouding tussen de (*éne*) *almachtige God* en de menselijke vrijheid is het theologische kernprobleem²⁵ van het katholicisme. Het kreeg met de geloofsverkonding van deze religie in de Middeleeuwen en later concreet gestalte. Zij die werden verdacht van *pogingen tot het afafdrijven van ...* werden ketters genoemd en meedogenloos vervolgd. Logisch inconsistent stonden antagonistisch de (*éne*) *almachtige God* en de menselijke vrijheid in een alles-of-niets-, een jij-of-ik-duel, tegenover elkaar. Dat geschiedde in het bijzonder met de Inquisitie, *die schandvlek der KERK van ROME*.²⁶ Zij is uitvoerig beschreven door de Duitse auteur G.H.C. Lippold. De vertaling in het Nederlands van zijn verhandeling *Jammertooneelen uit de geschiedenis van het pausdom* verscheen in Amsterdam in 1832 en werd verzorgd door L.

²³ In het *Dictatus* is over de paus bepaald: *Dat het hem is toegestaan keizers af te zetten*.

²⁴ [□]www.rkddocumenten.nl - Hst 21. Het afleggen van de Biecht, het biechtgeheim van de priester een de Paascommunie. Het Vierde Concilie van Lateranen - 11 november 1215.

²⁵ Deze aangelegenheid is in de theologie bekend als het theodiceeprobleem..

²⁶ Verwijzing naar de Inquisitie. Deze was een strafrechtelijke vervolging van kerkrechtelijk gesignaleerde ketterij door, nauw verbonden, katholieke en wereldlijke macht. De vervolging leidde menigmaal tot gruwelijke terechtstellingen op de brandstapel. Macht kan fungeren ter legalisering van wandaden.

van der Vinne. Recentelijk is dit werk door Google *on line* als *open access*, historisch zorgvuldig intact gelaten als een actuele dierbare en leerzame *stem uit het verleden*, gepubliceerd. Eenieder kan het op zijn computer raadplegen. Het voorwoord bevat de volgende passages:

Over dit boek.

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken. Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn. Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u. Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>.

Bij het lezen van het werk rijst de vraag hoe de geschiedenis van het katholicisme kon leiden tot zulke ontsierende gebeurtenissen. Wat is het specifieke van deze religie dat zij gestalte kon krijgen op de wijze zoals is geschied? Het katholicisme ontweek tot dusver deze vraag en dus ook het antwoord. Het is onnodig de *Jammertooneelen* nader inhoudelijk te bespreken. Er is wel een behoefte aan een beschrijving van de lessen die de pausen Johannes Paulus II en Benedictus XVI, korthedshalve aan te duiden met JP II en BXVI uit de opheffing van de Inquisitie ten behoeve van het katholicisme hebben getrokken. Dit onderwerp kan worden ingeleid met een herinnering aan paus Pius IX (paus van 1846 tot 1878).

In de tweede helft van de negentiende eeuw werd de wereldlijke macht van de paus beperkt tot het 44 hectare grote Vaticaan. In die situatie zei Pius IX als plaatsbekleder van Jezus Christus op aarde *mijn rijk is niet van deze wereld* en verkondigde zo als een opdracht voor hem *rücksichtslos* het katholicisme als de enig juiste religie gestalte te geven. Hij deed dat in het bijzonder met zijn encycliek *Quanta Cura - Over de zuiverheid van de katholieke leer*.²⁷ Hierin staat dat de opvatting, volgens welke *de vrijheid van geweten en godsdienst een recht is, aan iedereen eigen, hetwelk bij de wet moet afgekondigd en vastgelegd worden in elke*

²⁷www.rkddocumenten.nl. Z.H Paus Pius IX - Encycliek *Quanta Cura - Over de zuiverheid van de katholieke leer* - 8 december 1864.

goed ingerichte maatschappij als waanzin dient te worden aangemerkt. Met dit autoritaire standpunt werd elke mogelijkheid voor een redelijke verstandhouding van het katholicisme met constructieve andere opvattingen uitgesloten.

In 1867 kondigde Pius IX een algemeen concilie aan dat, samenhangende met het verlies van zijn wereldlijke macht, de onfeilbaarheid van de paus tot geloofsdogma zou verheffen. Het concilie, bekend als Vaticanum I, vond plaats in 1870. Op 6 maart van dat jaar verscheen een *ontwerp-decreet* betreffende de onfeilbaarheid, dat leidde tot een conflict. Tegenover een vurige verdediging stond een identieke afwijzing. Op 13 juli 1870 vond de stemming plaats. Van de conciliedeelnemers stemden 571 onvoorwaardelijk en 61 onder voorbehoud vóór en 88 tegen. De situatie was precair; een scheuring dreigde. Ter vermijding hiervan verlieten 56 tegenstemmers, nadat zij hadden verklaard niet opnieuw tegen te stemmen, op 17 juli het Vaticaan. Vervolgens werd op 18 juli het voorstel met 547 stemmen vóór en met 2 stemmen tegen aanvaard. Met haar absoluutheidsaanspraak, zoals traditiegetrouw omschreven in *Quanta Cura*, was vooral met het voorgaande de katholieke kerk, geleid door een onfeilbaar geachte paus, een strikt hiërarchische organisatie. Zo pretendeerde zij in staat te zijn de vraag waartoe de mensen zijn op de best mogelijke wijze definitief te kunnen beantwoorden. Als realisering van *extra ecclesiam nulla salus* (buiten de kerk geen heil) paste deze opvatting in de tweede helft van de negentiende en in de eerste helft van de twintigste eeuw.

Echter, allengs groeide in de achttiende en in de negentiende eeuw afschuw over, zelfs walging met betrekking tot de Inquisitie: Hoe is het toch mogelijk dat onze geschiedenis zó wordt ontsierd door dergelijke schandelijke gebeurtenissen? Met deze vraag ontstond voor het katholicisme een door zichzelf gecreëerde en bijgevolg door zijn eigen schuld, nader te beschrijven gecompliceerde situatie. Zoals met de verkondiging dat (*één*) *God is*, had het katholicisme de Inquisitie omschreven als een tijdloos buiten de tijd en in die zin als een eeuwig durende dogmatische aangelegenheid. Aldus kon dit thema vergelijkend worden aangeduid als een eeuwige rechte lijn. De mensen zijn niet in staat deze lijn te trekken. Bijgevolg kunnen zij haar zien noch horen, zich herinneren noch verwachten. Zo zijn de eeuwige rechte lijn en de Inquisitie voor het katholicisme uitsluitend onveranderlijk tijdloos. Zij zijn verstoken van een verleden en een toekomst. Bijgevolg zal, omdat het katholieke dogma niet opgeheven kan worden, de Inquisitie als gewelddadige verkondiging van het geloof, intact blijven. Op het eerste gezicht rekent de katholieke kerk conform haar gedragslijn er tot dusver op dat het zo moet en zal gaan.

Met een standpunt dat doet denken aan *een man een man, een woord een woord* gelden nog heden onverkort tijdloos ongewijzigd de documenten en de besluiten, waarmee de Inquisitie

officieel is ingesteld. Het gaat hierbij in het bijzonder om de bul *Ad abolendum* (1184) over de uitroeiing van de ketterij van paus Lucius III, om het decreet *Vergentis in senium* (1199) met regels tegen ketters genoemde bewegingen van Innocentius III en om de bul *Summis desiderantibus* (1484) over het straffen van de magie en de hekserij van Innocentius VIII. Deze documenten vormen de basis voor een hedendaagse katholieke beoordeling van de Inquisitie binnen de omstandigheden van destijds. Daarmee komt de Inquisitie als een vergelding binnen het gezichtsveld. Zij houdt in dat respect voor de (*éne*) God intact moest blijven. Als hieraan niet werd voldaan achtte het katholicisme straf als vergelding met een gewelddadige geloofsverkondiging geoorloofd. Conform deze interpretatie was de Inquisitie voor het katholicisme een als vergeldingthese te noemen gewelddadige geloofsverkondiging, waarbij logisch in strijd met het gebod *gij zult niet doden* dogmatisch *mensenlevens kunnen worden geëist*. Zo waren het katholicisme en de Inquisitie metgezellen bij de verkondiging dat (*één*) God is.

Met het voorgaande werd de Inquisitie beschouwd als een aanwendbaar instrument bij de verkondiging van het geloof in *de (éne) God*. Deze verbondenheid van het katholicisme en de Inquisitie werd echter, vooral in verband met de afschaffing van de doodstraf,²⁸ gaandeweg verontrustend. In feite kwam zij voor het katholicisme in de loop der jaren hoogst ongelegen. Terwijl van de ene kant in het burgerlijke strafrecht het doden van mensen strikt werd verboden, werd (wordt) er anderzijds door het katholicisme ter geloofsverkondiging met de handhaving van de instellingsbesluiten toe opgeroepen,²⁹ Dit is de moeilijke positie waarin het katholicisme zichzelf met haar dogma's gaandeweg heeft gebracht.

De vooruitzichten voor een logisch correcte regeling waren en zijn somber. De katholieke omschrijving van het dogma is onwrikbaar als een rots. Iedere mogelijkheid voor een verandering is geblokkeerd. Daarmee heeft deze religie haar hand overspeeld. De toestand is onhoudbaar. Dat is zelfs voor de kerk gaandeweg duidelijk. Indien een correctie uitblijft zullen het katholicisme en de Inquisitie hun plaats in de religieuze geschiedenis als vrienden en bondgenoten behouden. Uiteraard is dat een afschuwelijk vooruitzicht. Het katholicisme was (is) er dan ook van overtuigd dat deze mogelijkheid *coûte que coûte* moest (moet) worden uitgeschakeld. Daarom diende (dient) er iets te gebeuren conform: het motto: Als het niet gaat zoals het moet, dan moet het maar zoals het gaat. Het was een taak voor JPII om dit karwei te regelen.

²⁸ Dat geschiedde in Nederland in 1820.

²⁹ Zie noot 29.

JPII en het einde van de Inquisitie.

Karol Józef Wojtyła (1920-2005); de latere JPII, had in het aanvankelijk nazistische en in het latere communistische Polen een strenge, zo niet een extreem orthodox katholieke jeugd. Dat was niet slechts het geval omdat hij *was formed by the priests*.³⁰ Een leefregel, die doordrenkt was van ouderwets katholieke opvattingen, kenmerkte het leven in het Poolse isolement van destijds. Bijgevolg lag het voor de hand dat Karol zich Pools-patriottisch vanuit de katholieke kerk zou ontplooiën: *The one institution that survived and preserved a sense of Polish identity has been the Church*. Dit zou bepalend worden voor Karol: *The virgin boy became a celibate priest*. Terwijl in Nederland en elders na de Tweede Wereldoorlog binnen hetatholicisme de situatie reeds merkbaar in progressieve richting veranderde, bleef in Polen overwegend alles nog bij het oude. Vanuit dit vaderland werd Karol op 26 juni 1967 benoemd tot kardinaal-priester met voor hem als *Titelkerke* de *San Cesareo in Palatio*.³¹ Vervolgens werd hij op 16 oktober 1978 gekozen tot paus. Hetatholicisme had toen reeds opmerkelijke ervaringen, zoals de beginnende grootscheepse ontkerkelijking, opgedaan. Echter het trok hieruit geen bespreekbare lering. De desbetreffende religie was vanwege de formulering van het dogma niet bereid tot een heroverweging van haar traditionele opvattingen. Die gang van zaken bracht JPII in een speciale historische positie. Die aangelegenheid wordt nu concreet besproken.

In 1998 sprak JPII over de Inquisitie als *a tormented phase in the history of the Church*.³² In een brief van 15 juni 2004, die hij richtte tot de *Venerable Brother - Lord Cardinal Roger Etchegaray*, schreef JPII dat hij de notulen had gelezen van *the International Symposium on the Inquisition*, dat was georganiseerd by *the Historical Theological Commission of the Committee for the Great Jubilee of the Year 2000*. Het symposium vond plaats in het Vaticaan van 29 tot 31 oktober in 1998. Het was de intentie van JPII om met het symposium het katholieke bewustzijn betreffende de zondigheid, in het bijzonder vanwege de Inquisitie, berouwvol in de *the spirit of Christ and his Gospel* te versterken. Daarbij nam hij duidelijk stelling. Het betoog van JPII had tot strekking dat het zondige van de Inquisitie niet was

³⁰ www.google.com / *frontline: John Paul II - The millennial pope: John Paul II -His Life and Papacy*.

³¹ www.google.nl: *De San Cesareo in Palatio is een op de [Palatijn](#), nabij het begin van de [Via Appia](#) gelegen [kerk](#) in [Rome](#).*

³² Charles Kimball - *When Religion becomes evil* - San Francisco - 2003 - blz.150.- *Tormented:: Great physical pain or mental anguish.*

ontsproten aan een ontoereikend katholicisme. Dit was en bleef voor hem met zijn dogma's ideaal zoals *de (éne) almachtige God*. Hiermee werd iedere relatie tussen het katholicisme en de Inquisitie ontkend. Daarbij signaleerde JP II echter wel veelbetekenend: *The institution of the Inquisition has been abolished*.³³

Vervolgens waren op 12 maart 2000 in de Sint Pieter te Rome onder leiding van JP II *in een ontroerende en plechtige oefening van berouw ... uit naam van het gehele christenvolk bisschoppen en kerkelijke gemeenschappen ... voor God neergeknield ... als een oprechte erkenning van de tekortkomingen die in het ver of nabij verleden door de kinderen van de kerk zijn begaan, en een nederig smeken om van God vergiffenis te ontvangen*.³⁴ Deze bede was en is een discutabele aangelegenheid. In de optiek van het katholicisme was, zoals reeds gezegd, de Inquisitie een correcte uitvoering van de wil van God. Omdat volgens deze opvatting betreffende de rol van *de kinderen van de kerk* niet van schuld, maar eerder van lof met betrekking tot die uitvoering sprake kan zijn, is het uitgesloten hiervoor vergiffenis van God te vragen. Wie zijn werk goed doet zal en kan zich niet verontschuldigen voor de wijze waarop hij zijn taak verricht. In deze trant dacht de katholieke kerk gedurende eeuwen zonder enig schuldgevoelen over haar uitvoering van de Inquisitie. Deze opvatting werd schijnbaar beëindigd met de *bede om vergiffenis*.

Bij het voorgaande is een voorzichtige beoordeling geboden. Het lijkt immers geenszins wereldvreemd te vermoeden dat voor JP II de *bede* kon fungeren als het instrument om de historische relatie tussen het katholicisme en de Inquisitie ongemerkt aan het oog te onttrekken. Dat is zelfs voor de hand liggend. Want met de *bede* werd impliciet gezegd dat de Inquisitie geheel en uitsluitend voor persoonlijke rekening en verantwoording van de katholieken kwam en komt, zodat het katholicisme als religie en zijn kerk niets kon noch kan worden aangerekend. Zo zou monotheïstisch dogmatisch worden bevestigd dat *de éne ideale God* is. Met die gedragslijn zou het monotheïsme, los gemaakt van de Inquisitie, als onaantastbaar ideaal intact blijven

BXVI en de dictatuur van het relativisme.

Op maandag 18 april 2005, daags voor zijn verkiezing tot paus, predikte kardinaal Joseph Ratzinger in de *Patriarchalbasilika St. Peter* te Rome.³⁵ Daarbij bracht hij naar voren: *Wie viele Glaubensmeinungen haben wir in diesen letzten Jahrzehnten kennen gelernt, wie viel*

³³ *L'istituto dell'Inquisizioanne è stato abolito*

³⁴ www.katholiek nederland.nl - *Johannes Paulus II - Angelus - Dag van vergiffenis* - 12 maart 2000.

ideologische Strömungen ... wie viele Denkweisen. Het aantal is groot en daarbij zijn scherpe meningsverschillen. Dat acht Ratzinger een zorgvolle aangelegenheid. Hij signaleert, naar zijn mening heel duidelijk, de oorsprong van een verwarring; *Einen klaren Glauben nach dem Credo der Kirche wird oft als Fundamentalismus abgelehnt.* Die ontwikkeling is reeds ver voortgeschreden en gaat maar door. Daarmee *entsteht eine Diktatur des Relativismus.* Het betrekkelijke krijgt een absolute betekenis, waarmee elke zekerheid verloren gaat. Dat is echter niet nodig volgens Ratzinger, als maar beter dan tot dusver naar ons wordt geluisterd: *(W)ir haben jedoch ein anderes Maß; den Sohn Gottes.* Met dit betoog, waarbij als *Sohn Gottes* de bijbels beschreven Jezus Christus is bedoeld, sluit BXVI overtuigd zelfverzekerd aan op de gedachtengang van JP II. Hierbij rijst echter wel de vraag of de monotheïstische zelfverzekerdheid van het katholicisme, die door BXVI wordt verwoord, werkelijk hout snijdt in de zin van: *Kan als een conditio sine qua non op goede gronden worden verwacht dat het kernprobleem van het katholicisme betreffende de antagonistische verhouding tussen de (éne) almachtige God en de menselijke vrijheid daarmee wordt opgelost?* Het antwoord hierop vereist een vervolg op en aldus een uitbreiding van de tot dusver door de katholieke theologie gevolgde gedragslijn met specifieke aandacht voor, met A, B en C te nummeren drie punten.

*A. God, de mensen en (één).*³⁶

Met het betoog van BXVI wordt, ofschoon blijkens het onopgeloste kernprobleem logische consistentie afwezig blijft, het katholieke monotheïsme juist geacht. Daarmee wordt, als geheel zeker maar in feite nogal onzeker, gezegd dat *(één) God is.* Hierbij heeft voor de katholieke theologie de logica geen constructieve betekenis. Als consequentie van dit gedrag ontbreekt logische consistentie als wetenschappelijk houvast met negatieve gevolgen ter fundering van de religie. Vergelijkend gesproken functioneert voor BXVI het verkeer met razend snelle auto's terwijl alle stoplichten zijn gedoofd. Dan kunnen er ongelukken gebeuren. Dat was onder anderen in werkelijkheid het geval met het opheffen van de excommunicatie van vier bisschoppen, die behoren tot de Piusbroederschap. Eén van hen is Richard Williamson, die bekend is als *a Holocaust denier*³⁷ Met machtsvertoon meende

³⁵ Preek tijdens *Missa pro Eligendo Romano Pontifice* – op basis van teksten van *Jesaja, Paulus en Johannes.*

³⁶ Onder A wordt nog geen rekening gehouden met het aftreden van BXVI.

³⁷ Williamson verklaarde onder anderen voor de Zweedse televisie dat gaskamers in de concentratiekampen nooit hebben bestaan.

BXVI zonder schade voor de kerk het besluit tot deze opheffing te kunnen nemen. Echter, daarmee rekende hij buiten de waard. Zijn beleid werd allerwege scherp veroordeeld. Bijgevolg moest BXVI trachten met kunst en vliegwerk de schade voor de kerk beperken. Hij slaagde daarin redelijk. Dit laat echter onverlet dat hij met zijn besluit onder anderen de relatie tussen de *Heilige Stoel* en het jodendom ernstig onder druk heeft gezet. Het machtsvertoon van BXVI was verstoken van diplomatie.

Met zijn beleid handhaafde BXVI macht als middel ter geloofsverkondiging. Hierdoor was in feite van een andere maat, in vergelijking met de *viele Denkweisen* die hij bekritiseert, geen sprake. Met een negatieve opvatting over een logisch consistente geloofsverkondiging en het gezag bleef die consequentie buiten zijn gezichtsveld. Deze gedragslijn noopt tot het stellen van de volgende vraag aan BXVI: Is het voor u niet duidelijk dat het bijvoorbeeld bij de huidige grootse ontwikkeling van het medische kennen en kunnen gaat om het logisch consistent vaststellen van de oorzaak- en gevolgrelaties teneinde daarmee de gezondheid van de mensen te verbeteren? Leidt het antwoord op deze vraag niet tot een noodzakelijke eigentijdse heroverweging van de tien geboden en daarbij tot een ethiek als een fijnbesnaarde *finishing touch* van de logica? Helaas blijft het hier gevraagde katholieke antwoord achterwege omdat de verkondiging van het geloof nog steeds geschiedt met macht en niet met gezag. Dit blijkt uit het negeren van de derde fundamentele regel van de logica..

De regel in kwestie kan als volgt worden geformuleerd. Bij het beginnen van tellen en daarna terugkerend met aftrekken naar het uitgangspunt, geldt de *(s)okratische Ansetzung ... volgens welke was Eins ist, das selbst sei Vieles, und wiederum, das Viele selbst sei Eins.*³⁸ Dat kan worden voorgesteld met: $1 + 1 + 1 + 1 = 4 - 1 - 1 - 1 = 1$. In overeenstemming met de eerste regel is dit tellen en aftrekken steeds mogelijk. Zo wordt bevestigd dat logisch consistent *één* meer- en dus niet uitsluitend enkelvoudig is. Steeds is, zoals hier voorgesteld, *één* als geheel getal telbaar en aldus meervoudig. In afwijking hiervan vervangt het katholicisme voor het ontwerp van zichzelf als monotheïsme *één* door (*één*) ter aanduiding van (*één*) *God*, die uitsluitend enkelvoudig en dus niet telbaar is.

Bij een beoordeling van het katholieke gedrag speelt de getalseenheid een rol. Zij is als de basis van het gehele getal (*eine ganze Zahl*), deel- noch telbaar zoals een punt.³⁹ Zo is zij

³⁸ Platon - *Sämtliche Werke* - 4 - Parmenides - Hamburg 1991 - blz. 66.

³⁹ Aristoteles - *Philosophische Schriften* - 5 - Zoals een ... *unteilbare Punkt* ... kan *één* als een geheel getal ... *nicht in zwei geteilt werden*. Hamburg 1995 - blz. 59.

aanwezig in *één* als telwoord als een te vervullen voorwaarde om logisch consistent te kunnen tellen.⁴⁰ De verdere bespreking van dit thema noopt tot een herinnering aan Plato (± 428-347 v. Chr.). In diens Menon-dialogoog is vermeld, dat Socrates (± - 469- -399 v. Chr) zich wendde tot een jonge ongeletterde slaaf met: *Wieviel nun zweimal zwei Fuß sind, das rechne aus.* De knaap antwoordde meteen: *Vier, o Socrates.*⁴¹ Deze reactie was volgens Plato de actualisering van een in de mensen sluimerend weten met het antwoord geven op een daartoe gestelde vraag: *In dem Nichtwissenden (de ongeletterde jongeman) also sind von dem, was er nicht weiß, dennoch richtige Vorstellungen.* Hiermee wordt het weten betreffende een geheel getal (*ganze Zahl*) aangeduid. Dit getal is enkel- en meervoudig, maar niet deelbaar.

Onveranderlijk altijd en overal is het gehele getal aanwezig. Het weten inzake deze *Zahl* is, zoals bleek uit het antwoord van de knaap op de vraag van Socrates, zonder te kiezen, te redeneren, te herinneren of te verwachten. Zo weten de mensen zonder motivering, verklaring of toelichting en aldus onmiddellijk dat, conform de voorlopig intuïtief aanvaarde hypothese volgens welke God de oorsprong is van dit weten, dat *één* als een *ganze Zahl* goddelijk is. Een verdere bespreking van dit thema is mogelijk met herinnering aan een verklaring van de Pools/Duitse wiskundige Leopold Kronecker (1823-1891). Zij werd afgelegd tijdens de *Berliner Naturforscher-Versammlung 1886* en luidt: *Die ganze Zahlen*⁴² *hat der liebe Gott gemacht; alles andere ist Menschenwerk.* De strekking van deze verklaring is symbolisch aangegeven op het gewelf van de [Sixtijnse Kapel](#) in [Vaticaanstad](#) door [Michelangelo](#). Met het raken van Zijn goddelijke vingertop aan een menselijke vingertop als scheppingsdaad deelde, inleidend gezegd, God via Adam de mensheid mee dat Hij de oorsprong is van het onmiddellijke weten betreffende het gehele getal. Op deze wijze werd dit weten aan de mensheid ter beschikking gesteld. Bij de verdere behandeling van dit thema in hoofdstuk IV speelt de theologie als de leer betreffende de omschrijving van goddelijke eigenschappen een rol

B. Katholiek monotheïsme in onzekerheid.

Bij het aantreden van BXVI was het de vraag of tijdens zijn pontificaat het kernprobleem van het katholicisme betreffende de antagonistische verhouding tussen *de (éne) God* en de vrijheid

⁴⁰Zie noot 13 en de daarbij gegeven toelichting.

⁴¹Platon - *Sämtliche Werke* - 2 - Menon - blz. 23-27.

⁴²Bij deze getallen is de nul niet van belang, want deze heeft getalsmatig geen betekenis: $0 + 0 + 0$. Ook de breuken blijven buiten beschouwing, omdat die geen gehele getallen zijn.

rationeel consistent zou worden opgelost. Daarbij verkondigde het katholicisme dat *God* de schepper en de bestuurder is van het heelal. Hierbij werd aanvaard dat de planeet waarop de mensen wonen onbeweeglijk centraal is in het heelal. Die opvatting is bijbels gefundeerd met het stilstaan van de zon op goddelijk bevel. *De zon blijft halverwege de hemel staan* en heeft zo tegen de Amorieten *voor Israel oorlog gevoerd*.⁴³ Daarmee werd de zon, veronderstellend circulerend rond een stilstaande aarde, als een oorlogvoerende instantie geïntroduceerd. Aldus werd het zogenaamde geocentrische stelsel aanvaard.

Bij het voorgaande leek de tijd te behoren tot het door (*één*) *God* geschapen heelal. Destijds was dit aannemelijk. Het verschil tussen de duur van het licht en van het donker gedurende een etmaal was relatief gering en constant. Dagelijks scheen de zon in Kanaän op een vrijwel gelijke wijze met weinig wolken aan de hemel. De mensen richtten zich ter tijdsoriëntatie dan ook vooral op dit hemellichaam. Rechtop staande keken zij met zichzelf als klok en met hun schaduw als wijzer. Zo konden zij zonder horloge, wekker of pendule, vrij nauwkeurig aangeven hoe laat het was. De kosmos scheen zó te zijn geordend dat de planeten goddelijk gedetermineerd en voor de mensen waarneembaar om de stilstaande aarde bewogen. Het katholicisme leidde uit het voorgaande af dat het een taak voor de mensen is om, vanuit hun bevoorrechte plaats op de onbeweeglijke aarde, te begrijpen dat *man Gottes Dasein von seinen Wirkungen her beweisen muß, die in der sichtbaren Schöpfung erfahrbar sind*,⁴⁴ Daarmee werd het geocentrische stelsel aanvaard, met instemming van de katholieke theologie, als een bewijs dat (*één*) *God is*. Deze opvatting leidde gedurende eeuwen tot een vreedzame verstandverhouding tussen het katholicisme en de astronomie als representante van de wetenschap.

Conform deze verhouding werd de opvatting van Augustinus⁴⁵ die hij uitsprak tegenover God: *Quia ipsum tempus tu feceras ... de tijd zelf hebt Gij geschapen* als juist aanvaard, Maar die aanvaarding was onjuist; dat kan concreet worden aangeduid. Voor het beschrijven van de tijd is de aanwending van menselijke vermogens het uitgangspunt. Die aanwending vindt nú als tegenwoordige tijd plaats. De mensen horen, zien, herinneren zich en verwachten niet gisteren of morgen, maar nú als aldoor opschuivend actueel moment. Nú met deze betekenis behoort niet tot het verleden als nu, dat niet meer is en ook niet tot de toekomst als

⁴³ N.B. - Jozua 10,1214 - blz. 311.

⁴⁴ Thomas von Aquin - *Die Gottesbeweise* - Hamburg 1966 - blz. XIII en XIV, blz. 53-59 en 139.

⁴⁵ A. Augustinus (354-430) was kerkvader als bisschop van Hippo.

nú, dat nog zal komen. Nú als aldoor opschuivend actueel moment is met de herinnering morgen van gisteren en met de verwachting gisteren van morgen. Zo spreken de mensen vanuit nú over het voorbije en over het komende als de tijd voor zover zij de gebeurtenissen waarnemen, zich deze herinneren en verwachten. Het is dan ook niet zo dat tijd is en dat daarin gebeurtenissen plaats vinden. Omgekeerd: Gebeurtenissen vinden plaats en daarom is de tijd. Hierbij is het voor de mensen mogelijk de gebeurtenissen chronologisch te registreren. Dan wordt bij de aanvaarding van het heliocentrische stelsel, dat nu aan de orde komt, de tijd omschreven als een volgorde van bewegingen van de aarde om de zon en uitgedrukt in een eenheid om gebeurtenissen te dateren. Dat is beperkt mogelijk. Zodra de herinnering aan de gebeurtenissen ophoudt wordt het begin van d tijd en waar de verwachting niet kan worden voortgezet het einde van de tijd bereikt. Op deze wijze vinden gebeurtenissen plaats en daarom is de tijd een menselijke creatie.

De astronomie wijzigde met de ontdekking van Nicolaus Copernicus (1473-1543), Galileo Galilei (1564-1642) en anderen, volgens welke niet de zon om de aarde, maar omgekeerd de aarde om de zon circuleert. Deze wetenschappelijk logisch consistente onthulling had tot strekking dat het geocentrische systeem niet kon worden gehandhaafd. Het moest worden vervangen door het heliocentrische stelsel met de zon als de onbeweeglijke planeet. Aldus geschiedde. Daarmee werd de aarde een circulerende planeet zonder mogelijkheid te bewijzen dat (*één*) *God is* op basis van waarnemingen *in der sichtbaren Schöpfung*.

Deze verandering kwam voor het katholicisme hoogst ongelegen. De aarde had niet langer een ten opzichte van de andere planeten bevoorrechte positie. Hierdoor moest de relatie tussen het katholieke monotheïsme en de astronomie wijzigen. De blik vanaf een stilstaande aarde naar bewegende planeten verviel als Godsbewijs. Echter, het katholicisme gaf met machtsvertoon te kennen dat het niet bereid was deze consequentie te aanvaarden. Publicaties ten gunste van het heliocentrische stelsel werden op 5 mei 1616 met een Inquisitie-decreet verboden. De poging het verlaten van het geocentrische stelsel te verhinderen was echter een onbegonnen werk en overmoedig onjuist. Het vechten tegen de elementen is, zoals bekend, een hachelijke onderneming. Met haar gedragslijn heeft de kerk dan ook een eerloze strijd tegen eminente wetenschapsbeoefenaren, in het bijzonder uit eigen kring, gestreden en verloren. Daarmee werd het katholieke standpunt wereldvreemd.

Een religie kan in vrijheid verworven wetenschappelijk logisch consistente inzichten binnen de westerse maatschappij niet met macht overheersen. Bij zijn pogen dat wel te doen werd het katholieke monotheïsme geconfronteerd met onzekerheid. De copernicaanse revolutie had als consequentie dat allengs, zoals een gestaag vallende druppel de steen holt, macht plaats

moest maken voor gezag. Het is niet zo verwonderlijk dat de katholieke afwijzing van het heliocentrische stelsel gaandeweg onhoudbaar werd. Dat scheen ook de kerk te beseffen. In 1741 werd de opheffing van het publicatieverbod door paus Benedictus XIV aangekondigd. Dit werd uitgevoerd in 1822. Het decennialange treuzelen met het nemen van een beloofd besluit lijkt op arrogantie van de macht. Misschien echter is als echte oorzaak van het dralen een adder onder het katholieke gras.

Na het verlaten van het geocentrische stelsel moest het katholicisme ter handhaving van zijn status als monotheïsme zich herbezinnen op de bewijsvoering volgens welke *(één) God is*. Geheel conform de opvatting van BXVI kwam daartoe de aankondiging van Jezus Christus door de profeet Jesaja (overleden 687 v. Chr.) in herinnering: *Dan zegt hij, hoort toch huis van David, is het te weinig om mannen te vermoeden, dat ge zelfs mijn God vermoet? – daarom geeft mijn Heer, zichzelf aan u een teken: zie, de jonge vrouw zal zwanger worden en een zoon baren en roepen zal zij als zijn naam: Imanoe El, met ons is God!*⁴⁶ Hiermee wordt Jezus Christus aangeduid als de oorsprong van het menselijk weten volgens hetwelk de *(éne) God is*. Dat is bevestigd met een uitspraak van Hem zelf: *De Ene ... die van de moederschoot af mij heeft gevormd tot dienaar ... zegt ... gegeven heb ik je tot een licht voor de volkeren, dat mijn heil zal reiken tot de rand van de aarde.*⁴⁷

Met het voorgaande waren voor het katholicisme de profetie van Jesaja en de uitspraak van Jezus Christus over zichzelf de basis voor de volgende conclusie van conciliair beraad: *Wij leren eenstemmig, hierin de heilige Kerkvaders volgend, één en dezelfde Zoon, onze Heer Jesus Christus te belijden, volmaakt in zijn godheid en volmaakt in zijn mensheid, waarlijk God en waarlijk mens ...*⁴⁸ Bij de interpretatie van het Nieuwe Testament zijn de profetie van Jesaja en de conciliaire uitspraak voor BXVI de aankondiging van Jezus Christus als redder in de nood voor een monotheïstisch Godsbewijs omdat gezegd kan worden: *Er hat Gott [(één) God] gebracht.*⁴⁹ Aldus meent het katholieke monotheïsme bij monde van BXVI dat het, ondanks het noodzakelijke prijsgeven van het geocentrische stelsel, zijn traditionele positie heeft gehandhaafd. Voor hem is de komst van Jezus Christus op aarde als Godsbewijs

⁴⁶ N.B.-Jesaja - 7 13,14 - blz.552

⁴⁷ N.B.-Jesaja - 49 -:5-6 - blz. 591.

⁴⁸ www.rkddocumenten.nl - Concilie van Chalcedon - 22 oktober 451.

⁴⁹ www.google.nl. *Synoptische Evangelien*.

even sterk als destijds het geocentrische stelsel. Maar dit is een wankel zelfverzekerdheid. Het kernprobleem van het katholicisme betreffende de antagonistische verhouding tussen de *(éne) almachtige God* en de menselijke vrijheid is als een daartoe te vervullen voorwaarde niet opgelost. Zolang die situatie intact is mist het katholicisme logische consistentie en schiet daarmee blijvend tekort.

C . Dogma versus falsificatiebeginsel .

Voor een oplossing van het kernprobleem is het nodig dat door de wetenschappen in het algemeen en daarbij door de theologie in het bijzonder met gezag naar logische consistentie wordt gestreefd. Daartoe is het minimaal nodig dat in steeds wisselende omstandigheden de drie fundamentele regels van de logica in acht worden genomen. Hierbij is het opmerkelijk dat recentelijk de zich aldoor ontwikkelende wetenschappen, gedachtig het gezegde *twee weten meer dan één*, positief kritisch lerend van elkaar, zoeken naar mogelijkheden om de kwaliteit van hun werk te beoordelen en te verbeteren. Allengs wordt daarbij duidelijk dat een ontoereikende open communicatie een belangrijke mede oorzaak is van de hedendaagse onbevredigende situatie. Hierbij speelt voor het katholicisme zijn binding aan het niet tijdgebonden dogma in het bijzonder een negatieve rol.

Als onvermijdbaar tijd gebonden ware formuleringen gelden volgens de Engels/Amerikaanse filosoof A. N. Whitehead dogma's in een *beperkend en veranderlijk* toepassingsgebied.

Hierdoor zijn, zodra zich in dit gebied wijzigingen voordoen, met een aanpassing van dogma's *onze dierbaarste overtuigingen ... aan verandering toe*.⁵⁰ Als aan de noodzaak tot een aanpassing wordt voldaan, blijkt dat elk dogma gestalte krijgt in de tijd. Bijgevolg is uitsluitend sprake van het tijdgebonden dogma. Omdat volgens het katholicisme dogma's geheel tijdloos zijn gaat deze religie werkelijkheidsvreemd aan het voorgaande voorbij.

Bijgevolg staat het katholicisme, buiten de realiteit. De les, die deze religie uit het voorgaande had kunnen leren, is hoe het zich in een aldoor veranderend toepassingsgebied theologisch moet gedragen bij het geven van een correct antwoord op de vraag waartoe de mensen zijn. Daarbij mag de katholieke theologie zich niet gedragen alsof zij zich op een wetenschapsfilosofisch eiland bevindt, maar dient te beseffen dat ook voor haar logische consistentie, die slechts met het tijdgebonden dogma kan worden bereikt, een vereiste is. Richtinggevend voor de theologie met impliciete aanduiding van de consequenties voor de verhouding tussen de wetenschap en de religie conform het voorgaande, is het werk van de

⁵⁰A.N. Whitehead - *Religion in the making* - Vertaald en van commentaar voorzien door Jan Van der Veken onder de titel - *De dynamiek van de religie* - Kapellen/Kampen 1988 - blz. 147/149.

Oostenrijks-Britse wetenschapsfilosoof Karl Raimund Popper (1902-1994). In de loop van de twintigste eeuw werd bij de beoefening van wetenschappen gaandeweg met meer nadruk de vraag gesteld naar de mogelijkheden welke daarbij worden geboden voor toetsing aan het zogenaamde falsificatiebeginsel. Popper zegt hierover: *(T)he criterion of the scientific status of a theory is its falsifiability.*⁵¹ Zo is gezegd, dat een wetenschappelijke conclusie slechts geldt, zolang zij niet is weerlegd. Bijgevolg is door steeds mogelijke veranderingen in zijn toepassingsgebied elk dogma tijdgebonden. Aldus is de acceptatie van het falsificatiebeginsel door de wetenschap noodzakelijk: *(T)here can be no statements in science which cannot be tested.*

Het voorgaande geldt voor de theologie, als gevolg waarvan zij nimmer geheel zeker waar is. Het is aldoor mogelijk haar opvattingen te weerleggen. Zo verkeert de katholieke theologie in een positie, die tot dusver voor haar onbekend is. Als een algemeen criterium voor het beoefenen van de wetenschap geldt voor haar het falsificatiebeginsel. Maar met de handhaving van het niet tijdgebonden dogma sluit zij hiervoor de ogen. Elk uitzicht voor een oplossing van deze tegenstelling ontbreekt. Het katholicisme is inert. Het neemt vrijwel geen initiatief tot een aanpassende vernieuwing. Daarmee gaat het voorbij aan de eisen van de tijd. Dat is bedenkelijk, want op die wijze kan een onontbeerlijke herbezinning van zijn theologie met als uitgangspunt vooral de relatie tussen God en de vrijheid niet tot stand komen.

De katholieke opvatting heeft tot strekking dat de wetenschap zal zorgen voor de explicatie van de dogmatische wetmatigheden door te voldoen aan het *Ethos der Wissenschaftlichkeit*⁵² als de *Ausdruck einer Grundhaltung, die zu den wesentlichen Entscheiden des Christlichen gehört.*⁵³ Zo wordt met logisch inconsistent machtsvertoon het falsificatiebeginsel afgewezen. Typerend voor de inertie is het van katholieke zijde ontbreken van elke interesse voor *open access*.⁵⁴ Deze aangelegenheid heeft betrekking op het digitaal voor eenieder gemakkelijk, snel en goedkoop *on line* ter beschikking stellen van wetenschappelijk werken. Met *open*

51 □ K.R.Popper - *Objective knowledge* - Oxford 1973 - blz 69-77.

52 □ Wat daarmee ook bedoeld moge zijn: zeker geen logische consistentie

53 Benedikt XVI, *Glaube, Vernunft und Universität, Erinnerungen und Reflexionen* - Regensburg 12. september 2006.

54 □ www.google.nl. *Open access*

access, aldus is gezegd, kan de toegang tot de kennis en de informatie als een essentieel thema voor het hedendaagse hoger onderwijs en het onderzoek substantieel worden verbeterd. De digitalisering van de onderzoeksresultaten en het op de aangeduide wijze publiceren van recentelijk verkregen informatie, bieden mogelijkheden voor grondige veranderingen ten opzichte van het allengs voorbij gaande ‘papieren tijdperk’. Bij de wijzigingen gaat het om toegangsverbetering voor de kennisoverdracht (onderwijs), om de kennisontwikkeling (onderzoek), alsmede om de kennisvalorisatie (samenleving). Als de katholieke theologie onontkoombaar moet overgaan tot het aanvaarden van *open access* is het voor haar noodzakelijk het tijd gebonden dogma te accepteren. Tot dusver sluit zij de ogen voor dit perspectief. Dat is betreurenswaardig want zo zou *open access* kunnen worden beschouwd als het definitieve einde van de katholieke censuur. Zoals het er nu uitziet is het einde slechts destructie zonder enige constructie.

Eeuwenlang bestond binnen het katholicisme censuur als een verbod om bepaalde boeken te lezen. Zij zouden de gelovigen op dwaalwegen brengen. Dat wilde, in nauwe samenwerking met de wereldlijke overheid, de kerk met machtsvertoon vermijden. In 1948 kwam het einde van de traditionele censuur in zicht met de publicatie van de laatste index waarop ± 4000 boeken waren vermeld. Zij waren formeel voor de katholieken nog verboden literatuur. Dat werd binnen de kerk echter niet door iedereen op prijs gesteld. Vooral door negatieve ervaringen, opgedaan tijdens de Tweede Wereldoorlog, groeide de interne kritiek. Censuur, zo werd gezegd, is kenmerkend voor totalitaire systemen, zoals het nazisme en het communisme, maar past niet voor het katholicisme in een democratische gemeenschap. Deze idee werd vooral vertolkt door kardinaal Joseph Frings (1887-1978) op 8 november 1963 tijdens het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965). Dat was niet het enige.

Aldoor komt het katholicisme vanwege zijn dogma's met zichzelf in de knoop en moet dan pogen met logisch inconsistent kunst- en vliegwerk een oplossing te vinden. Daarmee werd censuur een contradictioneel anachronisme. Terwijl enerzijds, mede dank zij de katholieke kerk met het bevorderen van de algemene leerplicht lezen en schrijven voor eenieder mogelijk werd, verbood diezelfde kerk deze mensen kennis te nemen van onder anderen de literaire meesterwerken. Dat kon niet lang zo blijven. Daarom wijzigde op 7 december 1965 paus Paulus VI met het *Motu proprio Integrae servandae* de naam *Sacra Congregatio Sancti Officii* in *Congregatio pro doctrina fidei*. Echter, dat was niet het enige. Tevens werd daarbij de taakomschrijving van deze Congregatie subtiel veranderd. Met betrekking tot het beoordelen van boeken zou geen sprake meer zijn van *verbieten*, maar van *mißbilligen*. In deze diplomatiek voorzichtige gedragslijn lag *das Ende der kirchlichen Bücherverbote versteckt*. Zo heeft de kerk het door haar ingestelde niet tijdgebonden en aldus eeuwig bestaande dogma betreffende de censuur opgeheven. Zij heeft die verandering niet openhartig erkend, maar wel doorgevoerd. Voor BXVI was deze inconsequente gedragslijn juist. Typerend voor machtsvertoon ondernam hij geen enkele poging om deze gedragslijn te rechtvaardigen.

De opheffing van de censuur als destructie bevat mogelijkheden voor verbeterende constructie van het katholicisme ter oplossing van het kernprobleem. Die oplossing komt nu aan de orde.

Humane religie.

De theologie, als de wetenschap betreffende de omschrijving van God of van goddelijke eigenschappen, is het religieuze geweten. Daarbij is voor het katholicisme momenteel het kernprobleem, dat de relatie tussen God en de vrijheid logisch niet consistent is. Daarom is het een taak voor de katholieke theologie te zorgen voor een oplossing van dit vraagstuk met het openen van een nieuw perspectief. Daartoe is het nodig de betekenis van de uitspraak (*één*) *God is* evolutionair te heroverwegen in twee aansluitende fasen. De eerste fase is de vertolking van het verleden en het heden met het vaststellen dat (*één*) *God is*. Daarop is het monotheïsme gebaseerd. Echter, vergelijkbaar met een vierkante cirkel is (*één*) als een niet telbaar telwoord een *contradictio in terminus*. Logisch kan (*één*) niet bestaan. BXVI ging hieraan voorbij. Bij twijfel aan (*één*) *God is*, die hij bij voorbaat als onjuist beoordeelde, sprak hij over een *Diktatur des Relativismus*. Hij deed dat in feite om logisch inconsistent een *dictatuur van het katholieke monotheïsme* te verdedigen. In toenemende mate wordt dat moeilijker. Gaandeweg voltrekt zich binnen het katholicisme een destructief/creatieve ontwikkeling, die met zijn opvatting betreffende de *dictatuur* door BXVI niet is begrepen. Met het blijvend aanvaarden van traditionele opvattingen plaatste hij zich, onbegrepen door hem zelf, buiten de realiteit. De aanvankelijk zo strijdbaar en zelfverzekerde BXVI moest als *nicht von dieser Welt*⁵⁵ onvoldaan teleurgesteld en vermoeid tragisch afscheid nemen als paus. Tragiek is onverdiend lijden aan eigen geschiedenis.

Omdat het vervallen van (*één*)⁵⁶ uitmondt in de logisch consistente uitspraak dat *God is*, is Hij aldus zonder getalsaanduiding tijd- en ruimteloos onzicht- en onhoorbaar altijd en overal. Nooit en nergens kan worden gezegd dat Hij niet is. Maar niemand kan Hem horen of zien. Aldus is Hij absoluut. Hij verbergt zich, hetgeen Jesaja heeft beseft:⁵⁷ Het verbergen heeft betrekking op God als een zelfstandigheid; een substantie, oftewel op Hem als een *deus absconditus*. Dat is echter slechts in beperkte mate het geval. Hij openbaart zich wel aan de mensen met het tonen van zich als de oorsprong van voor hen essentiële vormen van

55 Süddeutsche Zeitung – 19 April 2010.

56 Om (*ēēn*) als telwoord aan te duiden wordt er + achter gezet; om aan te geven dat die telbaarheid vervalt wordt na + en – geplaatst. Zo vervalt de strijdigheid met het tegenspraakbeginsel, omdat van (*één*) *niets over* is.

57 N.B. Jesaja - 45 - blz. 588: *Voorwaar, gij zijt een Godheid, die zich verbergt..* Het is een theologische misser van BXVI dat hij hieraan voorbij ging.

onmiddellijk weten. Dit is een weten zonder motivering, verklaring en toelichting, waarvan nu summier drie vormen aan de orde komen.

I. God is de oorsprong van het onmiddellijke weten betreffende de vrijheid.

De *vox Dei*, de gezaghebbende stem van de verborgen God (*deus absconditus*), deelt het volk (*populi*) mee dat Hij de oorsprong is van het onmiddellijke weten betreffende de vrijheid. Deze informatie is voor beiden onontbeerlijk. Want wat is God in de hemelse sferen als de mensen op aarde niet beseffen dat Hij de oorsprong is van het onmiddellijke weten betreffende de vrijheid? Dan is voor Hem het aardse leven slechts vegetatief en instinctief. Dat kan voor God niet genoeg zijn. Hij kan niet zonder de mensen, die Hem aanvaarden als de oorsprong van dit onmiddellijke weten. En wat zijn de mensen op de aarde als zij niet een glimp kunnen waarnemen van dit goddelijk hemelse? In die situatie is er geen sprake van mensen door afwezigheid, zoals bij plant en dier, van een bewustzijn betreffende de vrijheid. God en de mensen zijn op elkaar aangewezen vanwege dit bewustzijn. Dit is een nieuw inzicht volgens hetwelk logisch consistent de vrijheid God en mens verbindt. Hierbij passen nog enkele aanvullende opmerkingen.

Het weten van de mensen dat zij vrij op aarde zijn is niet van hen afkomstig. Aldus is sprake van een weten zonder motivering, verklaring en toelichting. Het desbetreffende weten is onmiddellijk. Bijgevolg past een onderscheid tussen *a)* het onmiddellijke en *b)* het middellijke weten betreffende de vrijheid. Daarbij heeft *a)* betrekking op de mogelijkheid om te kiezen en *b)* op een concrete keuze; *a)* is een conditie voor *b)*. Echter *a)* is niet de oorzaak van *b)*. Hiermee ontdekken de mensen diepgaander dan tot dusver, dat hun vrijheid niet is omdat zij

kunnen kiezen. Omgekeerd: de mensen weten dat zij vrij zijn en daarom zijn zij tot het kiezen in staat. Deze ontdekking komt tot stand met een specificatie van absoluut zijn. Zo wordt vastgesteld, dat de oorsprong van het onmiddellijke weten van de mensen betreffende hun vrijheid een goddelijke eigenschap is. Hiermee wordt bevestigd dat de specificatie een, tot dusver van katholieke zijde, onopgemerkte capaciteit van de mensen is ter ontdekking van goddelijke eigenschappen. Daarmee blijkt dat de mensen bewust logisch consistent willen leven in vrijheid. Dit is voor hen het met gezag te realiseren levensdoel en daartoe zijn zij religieus.

II. God is de oorsprong van het onmiddellijke weten betreffende de vermogens.

De mensen weten dat hun vermogens voor hen beschikbaar zijn. Zij weten dat zij in staat zijn tot de aanwending van de zinnen, de wilskracht, de rede, de herinnering en de

verwachting. De beschouwing hiervan loopt parallel met die van de vrijheid. Daarom kan de aandacht worden beperkt tot het oog. Een verklaring van het weten van de mensen, dat zij kunnen zien, is met het gebruik van het oog niet mogelijk. Bij een pogen in die richting fungeert het te vormen weten als uitgangspunt en wordt daarmee dan als reeds bekend verondersteld. Dit is vergelijkbaar met het aansteken van een kaars om in het zo verkregen licht die kaars te zoeken. Dat geldt voor elk vermogen. Hiermee is andermaal sprake van een weten zonder motivering, verklaring en toelichting. Onontkoombaar gaat het hierbij om het weten van de mensen betreffende hun vermogens, dat niet van hen afkomstig en aldus onmiddellijk is. Dit leidt tot een onderscheid tussen *a)* het onmiddellijke en *b)* het middellijke weten van de mensen betreffende hun vermogens. Hiermee worden zij geconfronteerd met de vraag naar de oorsprong van dit onmiddellijke weten als een conditie voor de aanwending van hun vermogens. De beantwoording van deze vraag loopt parallel met het voorgaande. Het is niet zó, dat de mensen kunnen zien omdat zij ogen hebben. Omgekeerd: De mensen weten dat zij kunnen zien en daarom hebben zij ogen. Dat geldt op aangepaste wijze voor elk menselijk vermogen.⁵⁸ Zo wordt met de specificatie van absoluut zijn als specifieke menselijke capaciteit ontdekt, dat de oorsprong van het onmiddellijke weten van de mensen betreffende hun vermogens een goddelijke eigenschap is.

C. God is de oorsprong van het onmiddellijk weten betreffende het gehele getal.

Zoals reeds beschreven geeft [Michelangelo](#) in overeenstemming met de verklaring van Leopold Kronecker, op het gewelf van de [Sixtijnse Kapel](#) in [Vaticaanstad](#) symbolisch aan dat God met het raken van Zijn vingertop aan een menselijke vingertop als scheppingsdaad via Adam de mensheid meedeelt dat Hij de oorsprong is van het onmiddellijke weten betreffende de getalseenheid en daarmee van het gehele getal. Nu kan deze betekenis worden uitgebreid met God als de oorsprong van het menselijke weten betreffende de drie fundamentele regels van de logica.

BESLUIT.

Voor de toekomst van het katholicisme in de westerse wereld is bepalend of deze al dan niet destructief/ creatief gestalte zal krijgen met een overgang van het monotheïsme naar de humane religie. Indien zo'n overgang achterwege blijft zal met het negeren van de *vox populi* als de stem van de kerkverlaters, de monotheïstisch logisch inconsistente verkondiging met

⁵⁸ De mensen hebben geen oren om te kunnen luisteren. Omgekeerd: zij weten dat zij kunnen luisteren en daarom hebben zij oren.

macht intact blijven. Dan schrijdt de vervreemding van kerkelijke machtsdragers tegenover hun gelovigen voort. Bijgevolg dan zal slechts sprake zijn van destructie. Geheel anders zal humaan religieuze geloofsverkondiging vanwege logische consistentie plaats vinden met gezag. Die verkondiging heeft opmerkelijke constructieve betekenis. Daarbij gaat het in eerste aanleg om drie aangelegenheden:

I^a Het katholicisme moet momenteel steeds weer logisch bedrieglijk zelfgecreëerde niet tijdgebonden dogma's opheffen. Wees eerlijk en hef dit dogma als zodanig op;

II^a. Direct intrekken van het celibaat, dat door het Tweede Lateraans Concilie in 1139 als disciplinaire maatregel en dus niet als theologische aangelegenheid is ingesteld.⁵⁹

III^a. Vrouwen op gelijke wijze als mannen toelaten tot het priesterschap.

Als de katholieke kerk deze besluiten neemt zal dat positief worden gewaardeerd.

* * * * *

Deze beschouwing is geschreven met een dankbare herinnering aan vier erudiete katholieke gezagsdragers die trouw en toegewijd vanaf mijn loopbaanbegin als landarbeidersjongen mij terzijde stonden.

C.J. (Kees) Rijnvos – emeritus hoogleraar en voormalig rector magnificus van de *University of Rotterdam* (voorheen Erasmus Universiteit).

Laren N.H. – 4 augustus 2014.

⁵⁹Het celibaat kan worden opgeheven met een eigentijdse regeling van priesterlijke arbeidsvoorwaarden waarmee wordt uitgesloten dat nabestaanden een ongewenste aanspraak hebben op kerkelijke bezittingen.